

Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ (Δεκέμβριος 2005)

Συγγραφέας: Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Διάβασα με πολλή προσοχή το άρθρο του συνεργάτη και παλιού γνωστού συναδέλφου Γιώργου Βότση για την απειλούμενη επιδρομή των «νεοβανδάλων» και στον Όλυμπο. Και πρέπει, απ' την αρχή, να συνομολογήσω ότι δεν χρειάζεται να χαρακτηρίζεται κανένας γραφικός και αλαφροίскиωτος προγονολάτρης για να δεχθεί ότι, πραγματικά, το μυθικό βουνό των Θεών της αρχαιότητας, με τον παγκόσμιο συμβολισμό, αντιμετωπίζει κινδύνους.

Δεν είμαι ειδικός για να μπορώ να βεβαιώσω αν η διαπλάτυνση και ασφαλοποίηση του σημερινού χωματόδρομου Σπαρμού-Ολύμπου αντιπροσωπεύει το σημαντικότερο. Μια διάνοιξη ενός μεγάλου ασφαλτόδρομου, που να συνδέει τα διάφορα χωριά του Ολύμπου, θα ήταν, ίσως, πιο καταστροφική. Και βεβαίως καταστροφικές είναι οι παράνομες οικοδομές, που άναρχα «φύονται» στις υψηλές πλαγιές του, και οι οικισμοί, που με άδειες των νομαρχιών «ψηλώνουν», για να προσεγγίσουν περισσότερο τις κορυφές του βουνού. Τα διάφορα συμφέροντα δεν φαίνεται, δυστυχώς, να το σέβονται περισσότερο από ό,τι σέβονται τα μνημεία μας σε άλλες περιοχές της ελληνικής γης...

Οι «νεοβάνδαλοι» απειλούν, όμως, το ίδιο σοβαρά να επιδράσουν και με τα διάφορα αναπτυξιακά σχέδια της περιφέρειας Θεσσαλίας και της νομαρχίας της Λάρισας, που προβλέπουν χιονοδρομικά κέντρα, τελεφερίκ και τουριστικές εγκαταστάσεις στο ιερό βουνό. Και γι' αυτά τα αναπτυξιακά σχέδια οι επιστολές διαμαρτυρίας έχουν ήδη αρχίσει να φθάνουν στην ΟΥΝΕΣΚΟ και στο συμβουλευτικό όργανο της επιτροπής παγκόσμιας κληρονομιάς IUCN.

Είναι δυνατό να νοηθεί ανάπτυξη σε συνδυασμό με την προστασία του τοπίου; Θα το υποστήριζα, έστω και με τον κίνδυνο να παρεξηγηθώ από ενδεχόμενους κακόπιστους. Αλλά, με την απαραίτητη προϋπόθεση να στοιχειοθετηθεί ένα καλό σχέδιο διαχείρισεως για ολόκληρη την περιοχή, που να προβλέπει μια ζώνη προστασίας για το βουνό και τα όρια μέχρι τα οποία θα μπορούσαν να κινηθούν οι άνθρωποι και οι εγκαταστάσεις τους, χωρίς να αλλοιώνουν το τοπίο.

Στην περίπτωση του Ολύμπου, έχουμε ήδη καθυστερήσει πολύ από την πλευρά αυτή. Και επειδή πολλοί κοντινοί διεκδικούν πολλά, που συνδέονται με κινδύνους, μονάχα ο πρωθυπουργός και υπουργός Πολιτισμού θα μπορούσε να ξεκαθαρίσει την κατάσταση. Οι αποφάσεις μιας συσκέψεως υπό την προεδρία του και με συμμετοχή των υπουργών Αναπτύξεως και ΠΕΧΩΔΕ θα μπορούσαν να δώσουν λύσεις και να δεσμεύσουν και την κυβέρνηση και όλους τους άλλους ενδιαφερόμενους.

Ο Κώστας Καραμανλής χρειάζεται, όμως, να παρέμβει και για άλλο λόγο. Ο Όλυμπος βρίσκεται από χρόνια στον ελληνικό ενδεικτικό κατάλογο, ώστε να περιληφθεί στον κατάλογο των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της Ουνέσκο για την εξέχουσα παγκόσμια αξία του, που κανένας δεν αμφισβητεί. Όμως ο φάκελος της υποψηφιότητας του Ολύμπου δεν καταρτίσθηκε ποτέ απ' την ελληνική πλευρά. Γιατί χρειάζεται πρώτα να ορισθεί η ζώνη προστασίας και να συνταχθεί το σχέδιο διαχειρίσεως του μικτού φυσικού και πολιτιστικού τοπίου, που στον ενδεικτικό κατάλογο περιλαμβάνεται με τον τίτλο «Η ευρύτερη περιοχή του όρους Ολύμπου». Απαιτείται, μήπως, να προσθέσω πόσο θα ήμουν ευτυχής αν τα σχετικά προβλήματα αντιμετωπίζονταν και το υπουργείο Πολιτισμού μού προωθούσε τον φάκελο της υποψηφιότητας για να διεκδικήσω ως μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδος στην Ουνέσκο την εγγραφή του στον παγκόσμιο κατάλογο;

Ενδεικτική της ευαισθησίας της επιτροπής και του κέντρου παγκόσμιας κληρονομιάς στα προβλήματα αυτά είναι η αρνητική στάση τους στα αναπτυξιακά τουριστικά σχέδια -δημιουργία χιονοδρομικής πίστας- στο μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς Πιρίν στο εθνικό πάρκο της γειτονικής μας Βουλγαρίας (φυσικό μνημείο), που απασχόλησαν την επιτροπή παγκόσμιας κληρονομιάς στις ετήσιες συνόδους της απ' το 2001 μέχρι και το 2005. Και μέσα στο ίδιο πνεύμα, ο επανεκλεγείς στο αξίωμα του γενικού διευθυντή της Ουνέσκο, Ιάπωνας κ. Κοϊχίρο Ματσούρα, επέστησε την προσοχή του προέδρου της Ρουμανίας κ. Τραϊάν Μπασέσκου (όταν ο νέος ηγέτης της Ρουμανίας επισκέφτηκε την έδρα του Παγκόσμιου Οργανισμού στο Παρίσι) ως προς τους κινδύνους που θα δημιουργούσε το σχέδιο εγκαταστάσεως του πάρκου αναψυχής Δράκουλα κοντά στη γνωστή μεσαιωνική πόλη τής Σιγκισοάρα.

Οι κινήσεις αυτές μάς θυμίζουν ότι η τόσο επιτυχημένη σύμβαση του 1972 της Ουνέσκο για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς

(που κινδυνεύει να καταστεί θύμα της επιτυχίας της αυτής με την «πληθωριστική» τάση της εγγραφής δεκάδων κάθε χρόνο νέων μνημείων στον σχετικό κατάλογο...) συνέβαλε ουσιαστικά στην εξέλιξη ενός παγκόσμιας κλίμακος συστήματος προστατευόμενων πολιτιστικών περιοχών. Η σύμβαση του 1992 των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική πολυμορφία θα μπορούσε, από την άλλη πλευρά, να θεωρηθεί βασική για τη διατήρηση βιώσιμων πληθυσμών ειδών και της ροής των οικοσυστημάτων στις περιοχές που καλύπτει.

Ο Όλυμπος περιλαμβάνεται, ως βιότοπος, απ' το 1981, στο πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (MAB) της Ουνέσκο και μεταξύ των 29 προστατευόμενων ελληνικών περιοχών στον κατάλογο των ειδικά προστατευόμενων περιοχών (Οδηγία 79-409 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) του UNEP/WCMC (World Conservation Monitoring Center of the United Nations Environment Program). Και οι αρχαιότητες του, που έχουν εντοπισθεί, όπως τα θεμέλια μετεωρολογικού σταθμού, όστρακα, νομίσματα και επιγραφές που αναφέρουν το όνομα του Ολυμπίου Διός, ανάγονται σε αρκετά πρώιμες εποχές, ενώ απ' τη μεταβυζαντινή περίοδο σώζεται η παλιά μονή του Αγίου Διονυσίου που ιδρύθηκε στις αρχές του 16ου αιώνα. Ως πολιτιστικό τοπίο συνδέεται και με τις αρχαιότητες της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλίας και της Πιερίας.

Φοβάμαι ωστόσο κι εγώ, μαζί με τον Γιώργο Βότση, ότι ούτε η αξία αυτών των αρχαιοτήτων ούτε η όποια θέση σε προγράμματα και καταλόγους παγκόσμιων οργανισμών αρκούν για να προστατεύσουν το βουνό των θρύλων από τη δική μας ακρισία. Δεν θα' πρεπε όλοι μας να μπορούμε να εμπνεόμαστε απ' το λυρισμό της Νίκης Γουλανδρή; «Το δέος, που συνδυάζει το φόβο και το θαυμασμό, ακολούθησε την ιερότητα που αναδύθηκε απ' τον Όλυμπο επί αιώνες. Παρέμεινε χώρος πέραν των ανθρωπίνων προσεγγίσεων, έδρα και κατοικία Θεών, αλλά και χώρος έκστασης για την απέραντη φυσική ομορφιά των τοπίων, γνήσιος διάκοσμος θεϊκής κατοικίας». Αυτό το πολυτιμότερο σύμβολο και φυσικό μνημείο, που μας κληροδότησε ο αρχαίος κόσμος, δεν είναι μονάχα υποχρέωση των αρχαιολόγων μας να το προστατεύσουν. Είναι κοινό όλων μας το χρέος. Και προς αυτή την κατεύθυνση πιστεύω ότι χρειάζεται να κινηθούμε, χωρίς αναβολή».

Το κείμενο της επιστολής περιλαμβάνεται στην επιφυλλίδα του Γ. Βότση «Μόνο με παρέμβαση του Κων. Καραμανλή θα σωθεί ο Όλυμπος» που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» στις 5 Δεκεμβρίου 2005, σ. 9.